

Respons

Somalia: Lavstatusgrupper

- Er midgan et generelt begrep eller navnet på én klan eller gruppe?
- Hvilke grupper lever i Somaliland?
- Hvilke grupper har myter om urenhet og selvdøde dyr?
- Hvilken status har disse gruppene i dag?
- Beskyttes disse gruppene av andre somaliske klaner?
- Relasjonene mellom medlemmer av disse gruppene og andre somaliere.

Bakgrunn

Denne responsen er basert på skriftlig og muntlig informasjon fra flere ulike kilder, blant annet artikler av den anerkjente engelske antropologen Ioan M. Lewis og andre Somalia-kjennere, nettbaserte medier og møter med ulike Somalia-kjennere. Landinfo har dessuten diskutert temaet med representanter for disse gruppene som tradisjonelt har blitt omtalt som yrkesgrupper (møter i Nairobi, 2001, 2005, Hargeisa, april 2016).

Det finnes imidlertid ingen omfattende antropologiske studier eller annen systematisk kartlegging av de ulike gruppene, deres levekår og posisjon i dagens Somalia. Medlemmer av disse gruppene lever spredt rundt i hele landet – og i somaliske områder i nabolandene. Tradisjonelt har de hatt tilhold i den nordlige og sentrale delen av Somalia, hvor de opprinnelig var knyttet til klansmedlemmer fra hovedklaner i et såkalt klient-patronforhold (et tjenerlignende forhold som var til nytte for begge parter). Lewis (1955; 1994; Lewis & Goldsmith 1958) trekker parallellen til forholdet mellom ikke-somaliske handelsmenn og lokale somaliske samarbeidspartnere, slik det tradisjonelt har fungert:

Each foreign trader appointed a Somali abbaan¹ to protect his general interests, preferably a man of high personal status and of a strong and respected lineage. The abbaan, who was often paid a regular wage and sometimes received a share in profits, acted as an agent, broker or general assistant. And in all Arabian and Indian stores

¹ Abbaan er somali og betyr beskytter eller leder.

Somali abbaans were to be seen often acting as little more than caretakers, or doorkeepers, responsible to their clients for maintaining order amongst Somali customers. They and their lineages were also entrusted with the general security to their client. The latter, however, was not required to contribute to, and did not share in, the financial and legal obligations of the Somali lineage which he was attached. The client did not participate directly in payment of blood wealth, and the remunerations which the abbaan received were considered to exonerate the client from this responsibility.

The institution also operates in relation to those who practise the specialist (and in Somali eyes) degrading crafts of leatherworking, metalworking, pottery and hair-cutting. These trades are despised by Somali and are followed by three groups of bondsmen, known collectively as sab, and traditionally attached to Somali lineages in a servile status.

[...] Each of the three groups is divided into a number of small, nonlocalized, lineages segmented on the Somali pattern. Somali do not intermarry with sab, who marry among themselves, and traditionally sab individuals and families are attached to specific Somali patrons (abbaans) upon whom they are economically dependent, especially for bridewealth and blood-compensation (Lewis 1994, s. 126-127).

Fysisk skiller ikke medlemmer av verken Midgan, Yibir, Tumal, Yahar eller andre såkalte yrkesgrupper seg fra andre somaliere.² Ingen vet hvor stor del av befolkningen disse gruppene utgjør: Enkelte kilder mener én prosent, andre hevder at de er langt flere. En studie utført for UNHCR i 2002, estimerte at det da var ca. 20 000 medlemmer av disse gruppene i Nordvest-Somalia (Ambroso 2002, s. 32). Landinfo møtte talspersoner for to organisasjoner som representerer gruppene i Hargeisa i april 2016, og de ga ulike anslag. Den ene anslo at det er 4000 slike husholdninger i Hargeisa, det vil si mellom 20 000 og 30 000 mennesker. Talspersonene for den andre gruppen, VOSOMWO, Voices of Somaliland Minority Women Organization³, mente at antallet husholdninger bare i Hargeisa er ca. 8000 eller anslagsvis 60 000 mennesker.⁴

Er midgan eller gaboye et generelt begrep eller navnet på én klan eller gruppe?

Midgan later til å være både betegnelsen på én konkret gruppe og en (noe nedsettende) fellesbetegnelse som mange somaliere bruker på alle de ulike yrkesgruppene.⁵ I Nordvest-

² Blodprøver tatt på 1950-tallet av en gruppe midgan og en kontrollgruppe bestående av somaliere fra hovedklaner i Hargeisa i Nordvest-Somalia, kunne ikke påvise forskjeller mellom gruppene som kunne tilsi ulik etnisk opprinnelse (Goldsmith & Lewis 1958).

³ VOSOMWO ble etablert i 2004, og er engasjert i aktiviteter knyttet til menneskerettigheter, vold i hjemmet, migrasjon og trafficking. De sørger også for medisinsk hjelp til voldtektsofre. De arbeider dessuten med internt fordrevne og flyktninger, kvinner og barns rettigheter, samt arbeids- og utdanningsmuligheter for minoritetene. Organisasjonen har både medlemmer fra de lokale somaliske klanene og gaboye.

⁴ Innbyggertallet i Hargeisa er anslått til en million.

⁵ Ambroso (2002, s. 29–30) peker på at statusen til disse gruppene – og andres holdning til dem – ligner romfolkets situasjon. I Djibouti omtales de for øvrig ofte som «les Gitanes» – sigøynere.

Somalia kalles de *gabooye*.⁶ Denne benevnelsen ble introdusert under Barre-tiden, men dette er ikke et klan/gruppenavn – ei heller navn på en forfar. Den vanligste fellesbetegnelse på gruppene i andre deler av Somalia,] er *sab* eller *bon*.⁷ I denne responsen brukes betegnelsen midgan, unntatt der lokale talspersoner selv bruker en annen betegnelse.

Tradisjonelt har medlemmene av disse gruppene blitt ansett som urene av mange somaliere, og dette synet har både vært knyttet til yrkene gruppene har beskjeftiget seg med – som somaliere flest ikke vil utføre – og myter om ukjent eller usikkert opphav, eller inntak av uren mat (Gundel 2009; Hanley 2004; Lewis 1955; 1994; Menkhaus 2003; samtaler med representanter for to gabooye-organisasjoner i Hargeisa, 18. april 2016). Det finnes også eksempler på at tvil om opphav ekskluderer grupper (og underklaner) fra ekteskap med medlemmer av andre klaner, se Landinfo 2010.

Hvilke grupper har myter om urenheter og selvdøde dyr?

De(n) vanlige opprinnelsesmyten(e) om midgan og andre tradisjonelle yrkesgrupper som fortelles blant somaliere med bakgrunn fra såkalte noble klaner⁸, er at gruppens stamfar spiste kjøtt fra et selvdødt dyr – som i islamsk og somalisk tradisjon er urent (Ambroso 2002, s. 29). Denne myten forklarer hvorfor gruppene oppfattes som urene av andre grupper i det somaliske samfunnet, og den har legitimert gruppenes mindreverdige status i et samfunn hvor definisjonsmakten tilhører de såkalt noble klanene.

Samtidig har de enkelte midgan-klanene sine egne opprinnelsesmyter, hvor urenheter (forståelig nok) ikke er et tema. Ifølge Lewis (1955) hevder vanligvis medlemmer av disse gruppene at deres forfedre ble funnet i ødemarken av medlemmer av den klanen de er knyttet til. Denne beretningen forklarer og legitimerer deres tilknytning til den lokale klanen. Enkelte midgan hevder også ifølge Lewis at de stammer fra en av Sheikh Issaqs yngre sønner.⁹

Språk

Midgan snakker den samme somaliske dialekten som den klanen de er tilknyttet, men både Kirk (1904; 1905) og Lewis (1955) forklarer at disse gruppene også har sine egne, hemmelige «språk». I våre dager ville vi beskrive disse som sosiolekter, det vil si språkformer som er bestemt av sosiale faktorer. Kirk beskriver forhold som nå ligger mer enn hundre år tilbake i tid, i et begrenset geografisk område (Nordvest-Somalia). Lewis (1955) baserer seg hovedsakelig på kilder som Kirk og enkelte andre antropologer, som også gjorde sine studier i tiden rundt det forrige århundreskiftet.

⁶ På somali betyr *gabooy* jeger eller bruker av pil og bue, og *gabooye* betyr direkte oversatt «pilens skjelving/bevegelse» (Luling, Osman & Zorc 1991). Betegnelsen viser at gruppene opprinnelig var jegere, det vil si at de hadde et yrke andre somaliere ikke ville nedlate seg til å ha.

⁷ Benevnelsen *bon* ble ifølge Lewis (1955) brukt blant Digil-klanen for å unngå forveksling med deres (og Rahanweyne-klanens) stamfar som også heter Sab. Abdi (2000) bruker benevnelsen *waable* på midgan-gruppene. Dette betyr håndverker på somali (eller direkte oversatt: han/den som bygger).

⁸ De såkalt noble klanene somaliere og andre refererer til, er de nomadiske, det vil si issaq, dir, hawiye og darood.

⁹ Sheikh Issaq er issaq-klanens stamfar.

Ulike talspersoner for disse gruppene har i løpet av det siste tiåret hevdet at de fleste grupped medlemmene har kunnskaper i dette språket. Etter Landinfos vurdering er det imidlertid grunn til å tro at det er store variasjoner i kunnskapsnivået blant grupped medlemmene, avhengig av alder og bosted. Det er lite trolig at grupper som i generasjoner har levd så spredt, har kunnet formidle ensartet kunnskap til alle medlemmer i alle deler av landet. De årelange konfliktene i Somalia, migrasjon og samfunnsmessige omveltninger har etter alt å dømme også bidratt til endringer og variasjon.

Hva slags status har disse gruppene i det somaliske samfunnet, og hvordan er relasjonene mellom medlemmer av disse gruppene og andre somaliere?

Fellesnevneren for alle disse gruppene er at ekteskap mellom dem og medlemmer av de noble klanene ikke er akseptert. Enkelte grupper kan være langt mer integrert i lokale klaner enn andre, og ikke alle har hatt en særskilt profesjon, men alle har en spesiell status. Denne statusen henger nøye sammen med at de ikke anerkjennes som fullverdige medlemmer av en somalisk klan. Et fullverdig medlem har et kjent opphav, det vil si en anerkjent stamfar.

[...] the social distance from "noble" Somalis of a pastoral background remains great and forms of discrimination persist. Marrying a Gaboye remains by and large an unbreakable cultural taboo. Secondly, although their traditional occupations and trades place them among the most productive sectors of the society, they also become a sort of "socio-economic ghetto" as it restricts their social mobility. For example, no jobs in the public sector/civil service are normally available to them and agriculture and cattle are also restricted. In their main neighbourhood in Hargeisa, Dami (next to Sheikh Nur, one of the main returnee areas), Gaboye women reported to have been often the object of discrimination when queuing up at water points. Even more worrying is the "vicious cycle of education" (Ambroso 2002, s 30).

Denne beskrivelsen er fortsatt dekkende – midgan anses som urene og mindreverdige, og de har lav status i det somaliske samfunnet.¹⁰ Midgan gifter seg derfor svært sjelden med medlemmer av somaliske hovedklaner (Ambroso 2002; Hassan 2006; lokal forsker og ressursperson, samtale i Hargeisa 16. april 2016; samtale med Sultan Naasir Abdi Ismaail (Muse Dheriyo), Sultan Ibrahim Cabdi Hussen (Yibir), Sultan Sicid Yoonis Abdillahi (Tumal) og Sultan Deex Cajuun Kaariye (Muse Dheriyo) i Hargeisa, 18. april 2016).

Selv om gruppens lave status i første rekke er knyttet til stigmaet som ukjent opphav (og antatt urenhet) innebærer, forsterkes utenforskapet av lavt utdanningsnivå. Barnas skolegang blir skadelidende fordi familiene er fattige og barnerike, og mange havner dermed i en ond sirkel med ledighet, fattigdom, svak organisering og splittet lederskap (lokal forsker og ressursperson, samtale i Hargeisa 16. april 2016). Talspersonene for gruppene pekte også på dette, og la vekt på at med utdanning vil levekårene for gaboye bedres.¹¹ I motsetning til

¹⁰ En lokal somalisk kilde i Jijiga i Ogaden, Etiopia, fortalte i samtale med Landinfo i april 2016, at hennes mor ikke engang likte tanken på at midgan jobbet som renholdere (verken i private hjem eller i det offentlige rom).

¹¹ Talspersonene opplyste at i 2002–2004 diskuterte hele lokalsamfunnet utdanningsbehovet for gruppene. Da fantes det to grunnskoler og ungdomsskoler med totalt fire klasser i bydelen Dami. Det finnes private videregående skoler (ingen videregående skoler drives av myndighetene), og enkelte gaboye får gratis videregående skole. Det henger sammen med at man fikk Utdanningsdepartementet på banen, og det er i dag tre gratisplasser ved universitetet i Hargeisa og to–tre gratisplasser ved private videregående skoler. Dessuten har

medlemmer av de lokale klanene – og somaliere i andre deler av Somalia – nyter få midgan godt av pengeøverføringer fra slekt i og utenfor Somalia.¹² Det skyldes at det er få midgan i eksil (Bradbury 2008, s. 150; samtaler i Hargeisa 18. april 2016) og at midgan i andre deler av Somalia generelt ikke har økonomiske ressurser av betydning.

Kvinner fra hovedklanfamilier som gifter seg med midgan, kan bli utstøtt av familien og klanen. Det kan være lettere for en mann fra en hovedklan å gifte seg med en midgan, enn for en kvinne fra en hovedklan å gifte seg med en midgan. Det later for øvrig til at medlemmene av de noble klanene i større grad enn midgan må bære de største konsekvensene ved slike ekteskap (internasjonal organisasjon, samtaler i Nairobi, mars 2002, mars 2007, mars 2009).

Det er imidlertid få konkrete eksempler på hva som faktisk skjer med dem som bryter med tabuet og gifter seg med en fra disse gruppene. En av gaboye-talspersonene Landinfo møtte i Hargeisa, er gift med en lokal Issaq-kvinne. Han fortalte at konas familie hadde forsøkt å stanse ekteskapet – uten hell. De har siden ikke vært på talefot med datteren, og som ektemannen sa: «She is dead to her family». Talspersonene for denne gaboye-organisasjonen omtalte for øvrig en hendelse i Saleh-distriktet hvor en gaboye hadde giftet seg med en kvinne fra en lokal klan. Kvinnens familie ikke bare motsatte seg forholdet, de angrep også mannen fysisk og skjøt og skadet to andre gaboye. De fleste gjerningsmennene ble pågrepet, men ektemannen led samme skjebne selv om han ikke hadde gjort noe straffbart. Ekteskapet ble oppløst, og ektemannen var fengslet i en uke før han ble løslatt.

Representantene for VOSOMWO fortalte om en sak i 2011 i Gebiley der en gaboye giftet seg med en pike fra en majoritetsklan. Lokalsamfunnet reagerte ved å pågripe mannen og stille ham for retten. Dommeren spurte kvinnen hvem hun valgte: mannen eller klanen. Familien hennes krevde at mannen skulle fengsles, men retten ga paret medhold. Kvinnen ble likevel, mot sin vilje, sendt til klanens hjemområde og giftet bort til en annen (samtale i Hargeisa 18. april 2016).

Ulike midgan-grupper

Ifølge den britiske antropologen Lewis har ikke midgan noe eget anerkjent genealogisk system, men opererer med et enklere og kortere klansystem. Som nevnt er midgan heller ikke navnet på en felles stamfar. Det er flere midgan-grupper i ulike deler av Somalia:

Madiban skal være den største gruppen. Medlemmer av denne gruppen er bosatt over store deler av Somalia. Gruppen kommer opprinnelig fra fylkene Mudug og Nugal, der de tradisjonelt var tilknyttet ulike Hawiye-klaner, blant annet Gurgate.

Muse Dhariye har tradisjonelt vært knyttet til Issaq-, Gadabursi- og Dir-klanene i Nordvest-Somalia.

Hawle har tradisjonelt vært bosatt i Ogaden i Etiopia, men det finnes også Hawle i Nordvest-Somalia.

Gagaab har tradisjonelt vært bosatt i Hiran-regionen, hvor de har vært tilknyttet Hawadle.

myndighetene øremerket midler i budsjettet for 20 elever i fire år. Disse plassene skal deretter forlenges med ytterligere fire år.

¹² Se for eksempel Maxwell et. al. 2015, s. 9–15.

I Hiran finner en også *Garyeele*.

I Galgaduud har *Guuleed Hadde* tradisjonelt vært knyttet til de lokale Hawiye-klanene Habr Gedir og Abgal.

Hawr Warsame (Orarsame, Hararsane) har tradisjonelt hatt tilhold i Gedo og Galgadud, hvor de har vært knyttet til Marehan.

Habar Yaqub har tradisjonelt hatt tilhold i Belet Hawa i Gedo og Galgadud, og vært tilknyttet Marehan.

Sadde Geeddi har tradisjonelt vært bosatt i Mogadishu-området.

Yahro har tradisjonelt vært bosatt i Hiran og Midtre Shabelle, hvor tilknytningen til lokale, noble klaner visstnok skal ha vært svak.

Madgal har tradisjonelt hatt tilhold i de somaliske områdene av Etiopia, det vil si Ogaden-regionen.

Warabeeye har tradisjonelt hatt tilhold i El Wak i Nedre Juba, hvor de har vært knyttet til Garre-klanen¹³ (Norges ambassade i Kenya, e-post 1996; 1997; 2004; 2007).

Yibir og Tumal

Yibir og Tumal, som på somali betyr smed, har i likhet med de ulike midgan-gruppene et enkelt genealogisk system. Eldre kilder (Kirk 1904) omtaler disse gruppene og ifølge Yibir-tradisjonen er Mohammed Hanif deres stamfar, og han skal ha hatt fem sønner. Nyere (Yibir) kilder omtaler også fem sønner (og en rekke etterkommere), men med andre navn. Tumal skal bestå av tre ulike grupper; rer Osman, rer Anbur og rer Isse (Norges ambassade i Kenya, e-post, 25. september 1997).

Tradisjonelle yrker og dagens arbeidsmarked

Midgan har tradisjonelt vært lærarbeidere, skomakere, jegere, frisører, jordmødre og omskjærere. Tumal er pottemakere og smeder, yibir har arbeidet som tradisjonelle medisinnmenn, de har blitt ansett som trollmenn eller personer med overnaturlige evner, og yahar har tradisjonelt vært vevere. Globaliseringen har imidlertid ført til at lokal produksjon av tekstiler, sko og andre typer varer utkonkurreres av varer fra Asia. Jobbene disse gruppene tradisjonelt har hatt monopol på, blir dermed færre, og flere konkurrerer om jobbene, for ungdomsledigheten i Somaliland er svært høy.

Det er dessuten (etiopiske) flyktninger som tilbyr sine tjenester i disse yrkene (Sultan Naasir Abdi Ismail (Muse Dheriyo), Sultan Ibrahim Cabdi Hussen (Yibir), Sultan Sigid Yoonis Abdillahi (Tumal) og Sultan Deex Cajuun Kaariye (Muse Dheriyo) samtale i Hargeisa, 18. april 2016). Hargeisa er Somalilands økonomiske senter og på spørsmål om muligheten for andre jobber enn de tradisjonelle, forklarte representantene for den ene gaboye-organisasjonen at statusen deres begrenser mulighetene. Offentlig sektor er liten og dominert

¹³ Ifølge Lewis (1955, s. 54) er dette smeder som hevder å stamme fra Warabeyu Abdi, et somalisk barn som gikk seg vill og ble fostret opp av hyener. Gutten ble ifølge historien funnet av en dhulbahante (Darood Harti) som tok ham med seg. Warabeeye hevder at gutten sannsynligvis var dhulbahante, og regner derfor sin avstamning via adoptivfaren til dhulbahante-klanens angivelige stamfar.

av de lokale klanene, og i den private sektoren hvor telekommunikasjonsselskapene Somtel og Telsom, og finansvirksomheter som Dahabshiil dominerer, er heller ikke mulighetene mange (Ambroso 2002, s. 33; Bradbury 2008, s.15). Enkelte gaboye har likevel fått innpass; én yibir og én madiban jobber i Telsom, og i Dahabshiil arbeider en muse dheriye.¹⁴

Eiendomsforhold

Mange gaboye flyktet fra Somalia da Siad Barres regime falt i 1991 fordi de fryktet represalier for sin støtte til regimet. Ambroso (2002, s. 30) omtaler dette og peker på at nesten alle gaboye som vendte tilbake på 1990-tallet, fikk eiendommen sin tilbake.¹⁵ Gaboyerepresentantene Landinfo møtte i april 2016, bekreftet dette. Men landkonflikter og eiendomstvister er ikke uvanlig i Somaliland, og de mest ressursvake, deriblant gaboye, kommer ofte til kort mot både myndigheter som konfiskerer eiendom, og privatpersoner som tilegner seg eiendom ved hjelp av falske skjøter (OCVP 2014).¹⁶

Tilknytning til klaner og beskyttelse

Tradisjonelt har de ulike yrkesgruppene som nevnt vært knyttet til medlemmer av de noble klanene i et gjensidig avhengighetsforhold hvor yrkesgruppene har fått beskyttelse, og deres beskytter (og lokalsamfunnet) har hatt fordeler av yrkesgruppens ferdigheter. Men medlemmer av yrkesgruppene er ikke fullverdige medlemmer av vertsklanen, og de må kreve kompensasjon (*diya, maq*) gjennom vertsklanen.¹⁷ I konfliktsituasjoner, og særlig når ressursene i lokalsamfunnet er knappe, vil naturlig nok forholdet mellom partene kunne svekkes. Verten føler ikke nødvendigvis den samme forpliktelsen overfor dem som ikke er fullverdige medlemmer av klanen som overfor egen slekt når nøden er stor. Men når forholdene stabiliserer seg, fungerer angivelig forholdet mellom partene slik det gjorde før krisen oppsto. Medlemmer av midgan-klaner som flytter, vil som regel orientere seg mot representanter for klaner som kan gi dem beskyttelse på det nye stedet, fortrinnsvis klaner de har hatt tilknytning til tidligere (Norges ambassade i Kenya, e-post 2007). Dette gjør også andre somaliere dersom de flytter til et nytt sted i eller utenfor Somalia: Man søker til medlemmer av egen klan, for blant sine egne føler man seg trygg.

¹⁴ En av talspersonene fortalte for øvrig at hans yngre bror først fikk arbeid i Dahabshiil og deretter kunne etablere sin egen virksomhet (samtale i Hargeisa 18. april 2016).

¹⁵ Disse gruppene har aldri vært ekskludert fra å eie eiendom, men vanligvis er eiendommene deres små (Norges ambassade i Kenya, e-post 25. september 1997; samtaler i Hargeisa 18. april 2016).

¹⁶ Majoriteten av gaboye i Hargeisa er bosatt i nabolagene Dami A og B og Sheikh Madar. Bebyggelsen her er preget av delvis slum, delvis enkel standard.

¹⁷ Dersom et mannlig medlem av en minoritetsgruppe blir drept, vil beskytterklanen være berettiget til å motta kompensasjon fra drapsmannens familie (diyagruppe). Kompensasjonen for et drept minoritetsmedlem er det samme som for andre somaliere: 100 kameler, eller tilsvarende i pengebeløp. Den dreptes nære familie vil motta en liten del av den betalte kompensasjonen fra beskyttelsesklanen. Dersom et minoritetsmedlem dreper en «noble» somalier fra en annen klan, betaler ikke drapsmannens beskyttelsesklan eller hans familie kompensasjon, for «noble» somaliere vil ikke nedverdige seg til å motta kompensasjon fra minoritetene. Det hevdes at drapsmannen ofte vil bli drept sammen med flere fra hans familie, uten at beskyttelsesklanen vil intervensere. Dreper noen fra en minoritet et medlem av en annen minoritet, vil det bli foretatt kompensasjonsforhandlinger mellom de to minoritetsfamiliene (Norges ambassade i Nairobi, e-post 1997). Se også Landinfo 2016.

Respons Somalia: Lavstatusgrupper

Dette avhengighetsforholdet kommer ikke til uttrykk i det daglige. Midgan betaler ikke for beskyttelse, og har heller ikke bestemte plikter. Det er først i situasjoner hvor midgan har behov for beskyttelse, at relasjonen kommer til uttrykk. Da vil vedkommende ta kontakt med representant for beskyttende klan for å be om hjelp, og i denne forbindelsen må midgan yte noe, alt avhengig av hva saken dreier seg om (Norges ambassade i Kenya, e-post 2007).

Det tradisjonelle tilknytningsforholdet endret seg i Siad Barres regjeringstid. I tråd med regimets ideologi, skulle det somaliske samfunnet moderniseres og klanvesenet skulle – i prinsippet – avskaffes.¹⁸ Slik sett hadde yrkesgruppene sammenfallende interesser med regimet. Enkelte midgan fikk også fremtredende posisjoner i denne epoken.¹⁹ Den positive holdningen som mange midgan hadde til Barre og den støtten de ga regimet, resulterte imidlertid i hevnaksjoner da regimet var på vikende front, og flere tusen flyktet (fra Nordvest-Somalia) til leire i Ogaden i Etiopia. De som vendte tilbake etter borgerkrigen, ble etter alt å dømme ikke utsatt for reaksjoner:

To the credit of Somalilanders it must be said that, out of the some 2,000 Gaboye returnees from Teferi Ber and Darwanaji who repatriated in 1997-99 (mostly to Hargeisa), none has been observed or reported having suffered retaliation or persecution on account of their past. Also encouraging was the fact that – in the Gaboye's own words – they have been able to regain possession of up to 90% of their landed property. Hence we may argue that reintegration has proceeded well, if we define it as the recreation of conditions prior to exodus (Ambroso 2002, s. 30).

Etter alt å dømme, er ikke medlemmer av disse yrkesgruppene vesentlig mer utsatt for overgrep enn andre somaliere. Talspersonene for begge de to interesseorganisasjonene Landinfo møtte i Hargeisa, mente at eksempelvis voldtekt rammer både minoritet og majoritet, og ga uttrykk for at også deres egne kan begå overgrep (mot andre somaliere og sine egne). Den lokale ressurspersonen og forskeren Landinfo møtte i Hargeisa, mente derimot at en ikke ville finne saker hvor gaboye er ansvarlig for overgrep mot ikke-gaboye.²⁰ På spørsmål om hva som skjer dersom en gaboye dreper eller skader en issaq, forklarte talspersonene for den ene organisasjonen at saken løses på tradisjonelt vis. De hevdet dessuten at gaboye var likeverdige i forhandlinger med majoritetsklanene.

Slake klaner eller grupper har erfaringsmessig alliert seg med sterkere klaner, ikke bare for å oppnå beskyttelse og sikre seg territorielt, men også for å ha innflytelse. Det er nok likevel slik at mindre gruppers interesser ikke alltid ivaretas, og VOSOMWOs talspersoner mente at minoritetene dikteres en løsning i det tradisjonelle systemet. Men de påpekte samtidig at gaboye-kvinner ikke er mer utsatt for vold og voldtekter enn andre kvinner, og begrunnet det med at deres organisasjon ikke mottar rapporter og henvendelser som tyder på det motsatte (samtaler i Hargeisa 18. april 2016).

¹⁸ I en tale 29. april 1979, hvor man markerte avslutningen på den landsomspennende kampanjen mot klan/stammevesenet, erklærte Barre: «We have replaced Tribalism with Socialism, my cousin with compatriot, and fear with courage» (Lewis 1994).

¹⁹ Statsminister og forsvarsminister under Barre, Mohammed Ali Samatar, var tumal (Wikipedia 2016).

²⁰ Han la til at ingen majoritetsklanmann ville voldta kvinner fra disse gruppene på grunn av det sosiale tabuet. Den oppfatningen er etter Landinfos vurdering trolig for bastant.

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Abdi, M.M. (2000). Les bouleversements induits par la guerre civile en Somalie : castes marginales et minorités. I: Autrepart Montpellier: IRD, Institut de recherche pour le développement, s. 131–146.
- Ambroso, G. (2002, august). *Pastoral society and transnational refugees: population movements in Somaliland and eastern Ethiopia 1988-2000*. Brussel: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/3d5d0f3a4.html> [lastet ned 2. desember 2016]
- Bradbury, M. (2008). *Becoming Somaliland*. London: Progressio.
- Goldsmith, K.L.G. & Lewis, I.M. (1958). A preliminary investigation of the blood groups of the Sab bondsmen of northern Somaliland. *The Royal Anthropological Institute*, 252, 188-XXX.
- Gundel, J. (2009, desember). *Clans in Somalia. Report on a lecture, COI workshop Vienna*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra http://www.ecoi.net/file_upload/90_1261130976_accord-report-clans-in-somalia-revised-edition-20091215.pdf [lastet ned 2. desember 2016]
- Hanley, G. (2004). *Warriors. Life and death among the Somali*. London: Eland.
- Hassan, M.O. (2006, 12. desember). Marrying across Somalia's caste lines. *BBC*. Tilgjengelig fra <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6168807.stm> [lastet ned 2. desember 2016]
- Kirk, J.W.C. (1904). The Yibirs and Midgans of Somaliland, their traditions and dialects. *Journal of the Royal African Society*, 4(13), 91-108.
- Kirk, J.W.C. (1905). *A Grammar of the Somali language with examples in prose and verse and an account of the yibir and midgan dialects*. Cambridge: Cambridge University Press. Tilgjengelig fra <http://archive.org/details/grammarofsomali00kirkuoft> [lastet ned 2. desember 2016]
- Landinfo (2010, 10. november). *Somalia: Jaaji og reer maanyo*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/1472/1/1472_1.pdf [2. desember 2016]
- Landinfo (2016, 6. oktober). *Hevndrap, rettsikkerhet og klanbeskyttelse i Somaliland*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/3436/1/3436_1.pdf [2. desember 2016]
- Lewis, I. M. (1955). *Peoples of the Horn of Africa. Somali, Afar and Saho*. London: International African Institute.
- Lewis, I. M. (1994). *Blood and bone. The call of kinship in Somali Society*. Lawrenceville: The Red Sea Press.

Respons Somalia: Lavstatusgrupper

- Maxwell, D.; Majid, N.; Adan, G.; Abdirahman, K.; Kim, J.J.; (2015). *Facing Famine. Somali Experiences in the famine of 2011*. Somerville, MA :Tufts University. Tilgjengelig fra <http://fic.tufts.edu/publication-item/facing-famine/> [lastet ned 2. desember 2016]
- Menkhaus, K. (2003). Bantu ethnic identities in Somalia. *Annales d’Ethiopie*. 19, 323-339. Tilgjengelig fra http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/ethio_0066-2127_2003_num_19_1_1051 [lastet ned 2. desember 2016]
- OCVF, dvs. Observatory of Conflict and Violence Prevention (2014, februar). *Baseline Assessment on Land Ownership, Land Rights, and Land Conflict in Somaliland*. Tilgjengelig fra http://ocvp.org/docs/SOM_OCVF%20JCCP_BRLRLRS_February_2014.pdf [lastet ned 2.desember 2016]
- Wikipedia. *Muhammad Ali Samatar* (sist endret 28. november 2016). Tilgjengelig fra http://en.wikipedia.org/wiki/Muhammad_Ali_Samatar [lastet ned 2. desember 2016]
- Zorc, R.D., Osman, M.M. & Luling, V. (1991). *Somali-English dictionary (2nd revised and expanded edition)*. Kensington, MD.: Dunwoody Press.

Muntlige kilder

- Lokal forsker og ressursperson. Møte i Hargeisa 16. april 2016.
- Norges ambassade i Kenya. E-post, 11. mars 1996, 10. juni 1996, 25. september 1997, 28. april 2004 og 4. juni 2007.
- Internasjonal organisasjon. Møte i Nairobi 28. mars 2008.
- Internasjonal organisasjon. Møte i Nairobi 21. september 2005.
- Internasjonal organisasjon. Møte i Nairobi 23. september 2005.
- Internasjonal organisasjon. Møte i Nairobi april 2002.
- Representanter for Midgan, Yibir og Tumal. Møter i Nairobi april 2001 og 23. september 2005.
- Sultan Naasir Abdi Ismail (Muse Dheriyo). Møte i Hargeisa 18. april 2016.
- Sultan Ibrahim Cabdi Hussen (Yibir). Møte i Hargeisa 18. april 2016.
- Sultan Sicid Yoonis Abdillahi (Tumal). Møte i Hargeisa 18. april 2016.
- Sultan Deex Cajuun Kaariye (Muse Dheriyo). Møte i Hargeisa 18. april 2016.
- VOSOMWO, Voices of Somaliland Minority Women Organization. Møte i Hargeisa 18. april 2016.

© Landinfo 2016

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.